

Sadkowa Góra dawniej Szadkowa Góra

Autor: Szczepan Komoński
niedziela, 16 grudnia 2007

W północno – zachodniej części dawnego powiatu mieleckiego w widłach Brnia Starego i Wisłoki leży wieś Sadkowa Góra. Teren wsi o rzeźbie płaskiej rozciąga się na wysokości 155 – 158 m n.p.m., gdzie deniwelacje względne na odcinku 2 km nie przekraczają 10 m. Obszar wsi ciągnie się wzdłuż drogi prowadzącej z Glin Wielkich do Gawłuszowic o zabudowie rozproszonej wśród pól uprawnych. W skład wioski wchodzi wiele przysiółków o następujących nazwach: Cyganówka, Kolonia, Koło Mostu, Lisówek, Majdanek, Nowa Wieś, Okusy, Pod Łysakówkiem, Rzesztówka, Rubinówka i Ujście zwane dawniej Uściem. Od wschodu poprzez pola uprawne, wieś graniczy z Gawłuszowicami i Borową, a od południa z borowskim Błoniem, Łysakówkiem i Glinami Wielkimi. Na zachodzie sąsiaduje z Glinami Małymi, a północną granicę wyznacza rzeka Brań Stary, za którą leży wieś Ostrówek.

Nazwa wsi ma charakter topograficzny i zaliczana jest do grup nazw złożonych. Według podań miejscowej ludności, nazwa wsi pochodzi od nazwiska właściciela Sadkowskiego, lecz nikt nie wie skąd pochodził i jakie piastował urzędy. W latach osiemdziesiątych naszego stulecia Sadkowa Góra znana była z dobrze pracujących dwóch małych przedsiębiorstw: rolniczej spółdzielni produkcyjnej zwanej popularnie „Inco”, oraz przedsiębiorstwa remontowo – budowlanego „Cegielnia”. Pierwsze upadło, a drugie funkcjonuje nadal jako własność prywatna. Obecnie wieś wchodzi w skład gminy Borowa.

Początki osadnictwa w Sadkowej Górze sięgają czasów wczesnego średniowiecza. Archeolodzy uznali, iż istnieje we wsi tzw. „grodzisko domniemane”, lecz nie zostały przeprowadzone badania. Być może w niedalekiej przyszłości nastąpi bliższe rozpoznanie tego stanowiska, co pozwoli poszerzyć wiadomości historyczne tej osady. Według przekazów ustnych miejscowej ludności, początki wsi należy łączyć z XIII wiekiem. Na terenie wioski, obok odnowionego dworku jest niewielkie wzgórze, nazywane „Kopcem Tatarskim”. Z opowiadań wynika, że w miejscu, gdzie znajduje się kopiec, miała miejsce bitwa, jak sama nazwa sugeruje, z Tatarami. Ciała poległych złożona w jednej mogile, a na pamiątkę tego wydarzenia mieszkańcy usypali kopiec. Obecnie brak źródeł pisanych, które potwierdzałyby autentyczność tych wydarzeń.

Z roku 1439 pochodzi wiadomość, że istniało Ujście, stanowiące dzisiaj część Sadkowej Góry. Pod tym rokiem występuje określenie „Vsczka Volja alias Borowa”, chociaż pierwsza wzmianka o ujściu pochodzi dopiero z 1506 roku. Występująca w dokumencie z 1439 roku oboczna nazwa Borowej – Ujska Wola – dowodzi, iż początków Ujścia należy doszukiwać się jeszcze przed 1388 rokiem, kiedy to Borowej ufundowano parafię.

Pierwsza wzmianka historyczna, dotycząca Sadkowej Góry, pochodzi z 1595 roku, gdzie w dokumentach wizytacyjnych diecezji krakowskiej wieś odnotowana została pod nazwą Szadkowa Góra. Lustracja województwa sandomierskiego z lat 1660 – 1664, jako właściciela wsi, wymienia Adama Borowskiego h. Pobóg, a w 1795 była w posiadaniu Zofii i Anny Cętkowskich. Brak danych nie pozwala na ustalenie stopnia pokrewieństwa tych osób. Przed rokiem 1793, Anna Cętkowska wyszła za mąż za Kazimierza Kołaczkowskiego, który w dokumentach parafialnych z roku 1801 odnotowany został jako właściciel Sadkowej Góry.

W latach 1803 – 1808 właścicielem wsi był Jan Rupniewski, który za 630 tys. zł. sprzedał Sadkową Górę, Ujście i Lisówek Franciszkowi Trzeciekiemu, komornikowi dukielskiemu i jasielskiemu, i jego synowi Wincentemu. Franciszek i Wincenty Trzeciecy h. Strzemię, sprzedali swe dobra pod Strzyżowem i osiedlili się w Sadkowej Górze. W 1810 roku Wincenty zawarł związek małżeński z Józefą Popiel, wdową po właścicielu Borowej Aleksandrze Skarbkę Borowskim. Po 13 latach wspólnego pożycia, Wincenty zmarł bezpotomnie, a wdowa przeniosła się do Świlczy.

W 1808 roku, kiedy Trzeciescy kupili wioskę, władze austriackie dokonały spisu ludności. Dane statystyczne zawarte w spisie podają oddzielnie liczbę ludności dla Sadkowej Góry i Ujścia. Według tego dokumentu w Sadkowej Górze było 39 domów, 63 izby i 245 osób, a w Ujściu 44 domy, 67 izb i 254 osoby.

Kolejnym właścicielem Sadkowej Góry i przysiółków był Wincenty Kwiatkowski, który w 1835 roku sprzedał wieś Augustowi hr. Bobrowskiemu. Obydwaj ci właściciele toczyli w latach następnych spory z Lubienieckimi o sumy zapisane przez Wincentego Trzecieskiego swej siostrze Józefie Trzecieskiej Lubienieckiej. August Bobrowski zmarł w 1840 roku w Sadkowej Górze, a pochowany został w Radomyślu Wielkim.

W 1845 roku wieś należała już do rodziny Brandtów. W nieznanych nam bliżej okolicznościach wieś nabyli bracia Henryk i Franciszek Brandtowie. Pierwszy był właścicielem Lisówka, a drugi Sadkowej Góry. Po śmierci Franciszka jego częścią zarządzał Henryk, a pod koniec XIX wieku dobra te dostały się w ręce żydowskie.

W drugiej połowie XIX wieku w wyniku związku małżeńskiego Feliksa Kwiatkowskiego, powstańca z 1863 r. i Albiny Brandt, córki Henryka, Lisówek dostał się na ręce rodziny Kwiatkowskich h. Nowina.

W tym czasie, zapewne w drodze zakupu, Ujście znalazło się w rękach rodziny Giebułtowskich, którzy na początku XX wieku dobra swe sprzedali kolonistom z Sobowa.

Głównym zajęciem mieszkańców wsi była uprawa roli. Pracowali na swych karłowatych gospodarstwach oraz zarabkowali w miejscowych folwarkach. Według źródeł z drugiej połowy XIX wieku wieś dzieliła się na dwie części: Sadkową Górę i Ujście. W pierwszej było 34 domy i 147 mieszkańców, a w drugiej 65 domów i 342 osoby. Na obszarze dworskim było 14 domów i 136 osób. We wsi mieszkało 47 osób wyznania mojżeszowego.

Początki szkolnictwa na terenie Sadkowej Góry wiążą się z 1889 rokiem, kiedy to podjęto starania o budowę szkoły. Pierwszym nauczycielem był Józef Boehm z Schoenangru. W latach 1906 – 1909 nauczycielem był Piotr Jasiński. Tu urodził się jego syn Władysław, późniejszy dowódca oddziałów partyzanckich „Jędrusie”.